

Борђе Ђекић, СВЕТИ ЈОВАН ВЛАДИМИР – ИСТОРИЈА И КУЛТ

Пред нама се за кратко време појавила друга књига овог аутора о првом српском владару светитељу, чију смо хиљадугодишњицу од мученичке смрти скоро обележили (2016). Ова монографија представља измењено издање у односу на претходну књигу, *Свети Јован Владимир – од кнеза до Светога краља*, којој смо такође били рецензент.

Оно што се из самог наслова може уочити је да се аутор, пишући о Светоме у овом случају усредредио на два сегмента Светог Јована Владимира: на њега као владара, и на његов култ. Аутор је скромну историјску грађу допунио новим сазнањима, добро је искористио, аналитички изложио, да нас упозна са приликама у којима је владао и делао Свети Јован Владимир. Ово издање указује и на српски карактер Дукље.

Као и за претходу књигу, и за ову можемо да нагласимо да је она по свом карактеру строго научно историјска монографија, али истовремено, и агиографска студија. С тим, што агиографски сегмент у овој књизи долази још више до изражаја у односу на претходно издање. Аутор се на суптилан начин бави духовним ликом и профилем владара који се с правом прибројао Светима.

То се нарочито истиче у другом далеко обимнијем и свеобухватнијем делу књиге који је посвећен култу Светога. Срби јесу коначно примили Хришћанство у 9. веку, али своје прве праве обилне духовне плодове – Светитеље дали су почетком 11. века. То је доказ зрелог Хришћанства код Срба. Показано је да је Свети Јован Владимир имао своје житије, настало највероватније око половине 11. века што је неодвојиви елемент светитељског култа. То није могло да настане без обилне духовне литературе, доброг познавања Светог Писма, житија Светих али и, надасве дубоко усађених хришћанских вредности на јужнословенским просторима.

Наведени су извори који сведоче о настанку култа Светога Јована Владимира и указано на везу са словенским светитељима: Св. Вацлавом чешким, Св. Борисом и Глебом руским. Поједини сегменти светитељског култа Светог Јована Владимира, настали су тако под утицајем Св. Вацлава. Наведени словенски светитељи садрже и исте или сличне хришћанске врлине и животе, сви одбијају да проливају крв, сви страдају релативно млади и сви страдају насилном смрћу због борбе око власти, а саму смрт – страдање прихватају мирно.

Употпуњују се сазнања у односу на претходну књигу о његовим особинама, делима, чудесима, која су, као и у првом издању, компаративном методом повезана са

одговарајућим местима и узорима у Светом Писму, како Старог, тако и Новог завета. Скончавши свој привремени и земаљски живот, тако што му је одсечена глава, послужио је Владимир поштоваоцима свога култа, да, по узору на Св. Јована Крститеља, добије и хришћанско име Јован. Оно што још више истиче, него у претходном издању, је богоугодан живот Владимировог подружја, супруге Косаре. Таква супруга само употпуњује његову светост.

Ново поглавље у односу на претходно издање књиге је Обнављање култа, које обухвата издавање Аколутје 1690. године као и период након њеног издања. Издао ју је Јован Папа, у Венецији и садржи Службу, два пролошка житија, лик Светитеља на одру и његову допојасну фигуру. Послата на разне стране допринела је да се Светитељев култ прошири. Тако је Светитељев култ допро од Русије, до Свете Горе. Нова издања Службе, делимично су мењана, а настајала и нова житија. Још већу пажњу је аутор посветио ликовном представљању Светога. Најстарије данас сачуване представе Светога су из 17. века. Од издања Аколутје се умножавају представе и на фрескама и на иконама. Његово светитељско прослављање забележено је код Грка, Руса, Цинцара, Бугара и, наравно, код Срба. Ово је по обиму највеће поглавље и показује да култ Светитеља тек после смрти почиње да живи, да лик Светитеља је увек универзална личност која не припада само једном народу, једној култури и једном времену. Сваки Светитељ, па и Свети Јован Владимир припада фонду светског духовног наслеђа, на које имају право сви народи у свим временима и свим просторима.

Последње поглавље аутор је посветио хиљадугодишњици прослављању Светога. Он се определио да укаже на књижевне и научне напоре које су тим поводом учињени: Едицији коју је покренула Митрополија црногорско – приморска, Међународни научни скуп о Светом Јовану Владимиру одржаном у Бару 2016. године и Црквеним студијама, часопису који је један број посветио овог годишњици.

Молитвама Светог Краља Јована Владимира, Господе Исусе Христе Боже наш, спаси и помилуј нас! Амин!

Протојереј Радомир В. Поповић

Протојереј Радомир В. Поповић, Београд